

ELEKTRONIKUS GÉPPEL KÉSZÍTETT KÉMIAI BIBLIOGRÁFIA

016:54

016:66

Az elmúlt hónapok folyamán "CHEMICAL TITLES" címmel egy új bibliográfiai folyóirat mutatványszámai kerültek forgalomba. A publikáció a világ kémiai folyóiratcikk természetének bibliográfiáját nyújtja. Nem referátumokat közöl, hanem a kémiai periodikákban megjelent tanulmányok, közlemények címeit. Angol nyelven készül, s a másnyelvű címeket fordításban adja. Tárgyköre a kémia egésze, összes segédtudományaival és határterületeivel. A világon megjelenő kémiai folyóiratok közül mintegy 560 folyóirat tartalmát dolgozzák fel benne. Füzetekinek terjedelme 110-130 nagy méretű oldal. Egy-egy füzetben kb. 2000-3000 tanulmány, cikk van bibliografálva. 1960. évben még csak kísérleti kiadvánnyként jelenik meg. Kellő számu előfizető jelentkezése esetén 1961 elejétől havonta kétszeri megjelenéssel véglegessé válik.

A kiadvány célja a gyors tájékoztatás. Mégpedig a gyorsaság fogalmát nem abban az értelemben véve, amely a bibliográfia-publikálás területén eddig szokásos volt, hanem szószerint. A hó folyamán a világ különböző részeiből befutó folyóiratok tartalma a rákövetkező hó legelső napjaiban megjelenő füzetben már teljesen feldolgozottan a kutatók rendelkezésére áll. A bibliográfiakészítés eddigi módszereivel - tekintettel az anyag jelentős mennyiségére - ez teljességgel lehetetlen lett volna. Ilyen eredményt csak egészen új eljárás alkalmazásával tudtak elérni: ez a bibliográfiai kiadvány elektronikus adatfeldolgozó gép automatikus és minden eddigi elképzelést messze felülmúlóan gyors munkájával készül. A publikáció azonban nem csupán előállításának módját, hanem szerkezetét tekintve is újszerű.

Füzetei négy részre tagolódnak:

feldolgozás alá vont periodikák jegyzéke
folyóiratcikkek bibliográfiája
szerzőnevek indexe
tárgyszavas index.

A kiadvány minden füzete közli a feldolgozásba bevont periodikák teljes jegyzékét. Így bármelyik számából tájékozódni lehet a bibliográfia hatókörébe eső folyóiratok összességéről. Csillaggal jelölték meg azoknak a folyóiratoknak neveit, amelyeknek tartalma a füzetben fel van dolgozva. A felsorolásban a folyóiratcímek, ha rövidek, teljes egészükben, ha terjedelmesek, az azonosságot minden kétséget kizáróan biztosító rövidített formában szerepelnek. Ha több folyóiratnak teljes azonos címe van, a megjelenés helyének közlése biztosítja

az egyértelmű meghatározást. Az 1. ábrán a folyóiratjegyzék egy részletét mutatjuk be. A felsorolásban hazai periodikák is találhatók /Acta Biol.Acad.Sci.Hung.; Acta Chim.Acad.Sci.Hung.; Acta Pharm.Hung.; Acta Phys.Acad.Sci.Hung./. Hogy milyen tetemes folyóiratmennyiséget dolgoztak fel egy-egy füzetben, annak illusztrálására közöljük, hogy például az első számban 231 folyóirat neve van csillaggal megjelölve.

LIST OF PERIODICALS

ACAD. REP. POPULARE ROMINE, BAZA CERCETARI STIINT.
TIMISOARA, STUDII CERCETARI STIINT., SER. STIINT.
CHIM.
ACAD. REP. POPULARE ROMINE, INST. BIOCHIM., STUDII
CERCETARI BIOCHIM.
ACAD. REP. POPULARE ROMINE, INST. FIZ. ATOMICA SI INST.
FIZ., STUDII CERCETARI FIZ.
ACAD. REP. POPULARE ROMINE, STUDII CERCETARI CHIM.
ACAD. REP. POPULARE ROMINE, STUDII CERCETARI MET.
ACTA ACAD. ABOENSIS, MATH. ET PHYS.
ACTA BIOCHIM. POLONICA
ACTA BIOL. ACAD. SCI. HUNG.
ACTA CHIM. SCAND.
ACTA CHIM. ACAD. SCI. HUNG.
ACTA CRYST.
ACTA ENDOCRINOL.
*ACTA MET.
ACTA PHARMACOL. TOXICOL.
ACTA PHARM. HUNG.
ACTA PHARM. JUGOSLAV.
*ACTA PHYS. ACAD. SCI. HUNG.
ACTA PHYS. AUSTRIACA
ACTA POLYTECH. SCAND., CHEM. MET. SER.
ACTA VITAMINOL.
AFINIDAD
AGROCHIMICA
AGROKEM. ES TALAJTAN
AGRON. J.
AGROBIOL.
A. I. CH. E. JOURNAL
A.M.A. ARCH. IND. HEALTH
AM. J. BOTANY
AM. J. ENOL. VITICULT.
*AM. J. PHARM.
AM. J. PHYSIOL.
AM. MINERALOGIST
ANAL. ACAD. BRASIL. CIENC.
ANAL. ASSOC. BRASIL. QUIM.
*ANAL. CHEM.
ANAL. CHIM. ACTA
ANAL. ASOC. QUIM. ARG.
ANAL. BROMATOL. (MADRID)
ANAL. REAL SOC. ESPAN. FIS. Y QUIM. (MADRID)
ANAL. SOC. CIENC. ARG.
*ANALYST
*ANGEWANDTE CHEMIE
ANN. ACAD. SCI. FENNICA, SER. A-11

1. ábra

A második rész a folyóiratcikkek bibliográfiáját tartalmazza /2. ábra/. Az itt közölt bibliográfiai "entry"-k két részből állanak. Az egyik rész a folyóiratcikk szokásos címlírása. Ez angol nyelven készül. A másnyelvű közlemények címeit angolra fordították, de a címlírás végén fel van tüntetve az eredeti nyelv. A címlírás mellett balról 13 elemből összetett jelzet áll, ez a második rész. E jelzet a címlírásból képezhető azonosító jel. Három részből tevődik össze. Első része a szerző nevének /ha több szerző van, az első szerző nevének/ 6 betűje. Mégpedig a 4 első betű a vezetéknev kezdőbetűi. A kö-

vetkező két betűt pedig a két keresztnév első betűi adják. Ha csak egy keresztnév van, akkor a vezetéknevből 5 betűt vesznek. Ha viszont a vezetéknev rövidsége folytán 6 betűből álló csoport nem képezhető, akkor a hiányzó betűmennyiség helye üresen marad. E betűk után két kötőjel között a megjelenés évszámának utolsó két számjegye áll. Ezt pedig újabb betűcsoport követi, amely a tanulmány címe első három értelmes szavának első betűiből tevődik össze.

BIBLIOGRAPHY

AARHS-60-SAP	AARON HS
FRACK HF
MILLER JI	BRAUN J
SMITH GE	SHRYNE TM
UTEDA RT
	STEREOCHEMISTRY OF ASYMMETRIC PHOSPHORUS COMPOUNDS.
RESOLUTION OF A SERIES OF O-ALKYL ALKYL PHOSPHONOTHIOIC ACIDS.
J. AM. CHEM. SOC., 82, 596-8 (1960).		
ABADDH-60-OCR	ABADI DM	WILCOX PE	
	DERIVATIVES OF A-CHYMOTRYPSINOGEN. REACTION WITH N-ACETYL-DL-HOMOCYSTEINE THIOLACTONE.
J. BIOL. CHEM., 235, 396-404 (1960).		
ABERNJ-60-RSM	ABERCROMBIE MJ	JONES JEN	
	REACTION OF SODIUM M-PERIODATE WITH SOME NITROGEN DERIVATIVES OF CARBOHYDRATES.
CAN. J. CHEM., 38, 308-9 (1960).		
ABRAMA-60-SST	ABRAMS A	CARLSON EG	GILBERT EE
	NYCHKA HR
SULFONATION WITH SULFUR TRIOXIDE.* DETERGENT ALKYLATE IN A SCRAPING-BLADE HEAT EXCHANGER.
J. AM. OIL CHEMISTS SOC., 37, 63-8 (1960).		
ACERSN-60-LLC	ACERBO SN	SCHUBERT WJ	NORD FF
	LIGNIN AND LIGNIFICATION. CONVERSION OF D-GLUCOSE INTO LIGNIN IN NORWAY SPRUCE.
J. AM. CHEM. SOC., 82, 735-9 (1960).		
ADAMDM-60-NOB	ADAMS DM	CHATT J	
	NATURE OF THE OLEFIN-TO-METAL BOND IN PLATINUM COMPLEXES. CHEM. AND IND. (LONDON), 1960, 149.		
ADAMDM-60-RMD	ADAMIS DM		
	RAPID METHOD FOR DETERMINATION OF PLASMA FIBRINOGEN. PROC. SOC. EXPTL. BIOL. MED., 103, 107-11 (1960).		
ADANGA-60-SAT	ADAMS GA		
	STRUCTURE OF AN ARABOGALACTAN FROM TAMARACK (LARIX-LARICINA). CAN. J. CHEM., 38, 280-93 (1960).		
ADDAY -60-DUM	ADDA Y	LEVY V	HADARI Z
	TOURNIER J
DIFFUSION OF URANIUM-STRONTIUM BY MEANS OF EXPERIMENTS PERFORMED IN A HETEROGENEOUS SYSTEM.
COMPT. REND., 250, 536-8 (1960).		
ADDAY -60-EPI	ADDA Y	BEYELER M	KIRIENENKO A
	EFFECT OF PRESSURE ON THE INTERMETALLIC COMPOSITION FORMED BY DIFFUSION BETWEEN URANIUM AND COPPER.
COMPT. REND., 250, 113-17 (1960).		
ADICCC-60-ISA	ADDISON CC	GATEHOUSE BM	
	INFRARED SPECTRA OF ANHYDROUS TRANSITION-METAL NITRATES.
J. CHEM. SOC., 1960, 613-6.		

2. ábra

A jelzeteknek fontos rendeltetésük van. A bibliográfiai részben a címleírások e jelzetek alfabetikus rendjében következnek. Ezek kötik össze a bibliográfiai részben felfektetett címleírást egyrészt a szerzőnevek indexével, másrészt a tárgyszavas indexszel. Ezt a kapcsolatot természetesen másként is el lehetett volna érni. A legegyszerűbben úgy, amint azt általában a bibliográfiák tenni szokták, hogy

ti. a bibliográfiai részben a szerzőnevek alfabetikus rendjében sorakozó címleírásokat sorszámozzák. Ez az egyedi szám is lehetett volna az összekötő kapocs a címleírás és a különböző indexek között. E kiadvány szerkesztőit azonban az az elgondolás vezette, hogy az egyes füzetek tartalmát úgy kell összeállítani, hogy az később kumulálható legyen, azaz több füzet anyagát idő múltán egyetlen publikációban összesítetten lehessen közreadni. Ez esetben a sorszámszerű jelzet - legyen az akár minden füzetben újakezdődő, akár egy évfolyam füzetéin végigfutó - hasznavehetetlenné válik. A gyűjteményes kötet alfabetikusan rendezett címleírásanyagát új sorszámozással kellene ellátni. Ismételt kumulációk esetén pedig ezt újra és újra megismételni. Az a jelzet viszont, amelyet itt alkalmaznak, az egyes füzetekből a kumulatív kötetbe /és akárhányszori további kumulációba/ változtatás nélkül vihető át, és ugyanolyan jól használható fel.

A szerzőnevek indexe /3. ábra/ alfabetikus rendben tartalmazza a címleírásokban szereplő v a l a m e n n y i szerző nevét. A nevek mellett fel van tüntetve a vonatkozó azonosítási jelzet, amelynek közvetítésével a bibliográfiai részben megtalálható a szerző tanulmányának teljes címleírása.

AUTHOR INDEX

A.-LINDSTROEM G	BORMAM60ECS	ANDRABI SMH	ANDRSM59NVC
ABBAD-BERGLER M	ABBADH60TSF	ANDRAS L	BERECE60ATS
ABBATTISTA F	BRISIC60HFS	ANDREENKO GV	ANDRGV60MDP
ABBOTT DC	ABBODC60OCA	ANDREEV AK	ANDRAK59AFM
ABE M	YAMAT560EFP	ANDREEV NS	ANDRAK59ECF
ABE T	YANOT 60ORL	ANDREEVA MP	ANDRNS60SSB
ABE Y	ABEY 60NFU	ANDRES YT	ANDRNP60LAC
ABELES RM	ABELRH60DFL	ANDREY M	ANDRYT60HPF
ABLOY AV	ABLOAV60SPF	ANDREW CS	ANDRE460PPP
ABRAMS A	ABRAMA60MDP	ANDREW ER	ANDRC60EPP
ABREU BE	WEAVLC60AAC	ANDRIEVSKEY AI	ANDRER60NRM
ACNMATOWICZ O	ACHMA60SCN	ANET FAL	ANDRAI60DSC
ADACHI A	ADACHA60COI	ANET R	ANETFA60SCB
ADACHI K	CASTRN60CCM	ANGELESCU E	ANETR 60BKQ
ADAM FC	ADAMFC60ESD	ANGELETTI E	NICOIV59SER
ADAMOVIC MG	DRAGMB60SL5	ANGLIN C	ANGELE60NAD
ADAMS DD	ADAMOD60CRM	ANGRIST A	ANGLIC60EPA
ADAMS R	ADAMSR60CDC	ANISIMOV SM	ANGRIA60SMR
ADAMS SS	ADAMSS60AA	ANTIKAINEN PJ	CAPURP60SMR
ADAMSON LF	ADAMLF60SCC		ANISSM60DGC
ADDAMIANO A	ADDAMA60PIS		ANTIPJ60CFP
ADDISON CC	ADDICC60ISR		ANTIPJ60COA
ADELMAN H	FORMSE60IIT	ANTIPOV VV	ANTIPJ60HMI
ADERIKHIN PG	ADERPG60CP5	ANTON AM	ANTIPJ60HMI
ADOLPHI HV	ADOLMV60SMC	ANTONESCU E	BURLEB60SDB
ADRIAN FJ	ADRIFF60HEE	ANTONIADES HN	ANTOAH59NRS
AFANASIEVA GB	POSTI60NED	ANTOPOL M	SPACUP60DCA
AFANASIEVA NA	SPITVI60RNP	ANTOS K	ANTOHN60POS
AGAR JN	AGARJN60RAS	ANTOSZEWski R	ANTOPW60PLS
	AGARJN60TDS		ANTOSK60EIC
AGARWALA SC	RAOK 60SAM		ANTOSR60DTA
AGBALTAN SG	MNDZAA60SAA	ANWAR RA	ANTOSR60HLG
AGOSTA WC	AGOSWC60SPA	ANZAI M	BYERRU60TSQ
AGREN A	KARLEB60AHS	AOKI R	NETEREG60ELC
AGRONOMOV AE	AGROAE60AED	AOTANI K	IIVAME60TCP
AGROSKIN LS	AGROL60UFN	AOTANA M	AOTANK60PDP
AIMAN CE	BURGAL60OSD	APOSHIAN HV	AOTANK60EPP
AIRAPETYANTS SV	ATRASY60MGU	APPALA-RAJU M	APOSH59NIS
AJACIC VS	AJDAYS60LPE	APPLE EF	APPALN60RAB
AJIKI T	OKANOH60DSS	APPLEQUIST DE	APPLF60ECS
AKAGANI T	NAKAGH60CAD		APPLDE60CSP
AKAIWA M	UZUNAY60CIH	APRISON MM	APPLDE60SMR
AKASHI A	AKASHA60CDB	ARAGON-CRUZ F	APRIMH60SPC
AKAZAMA T	AKAZAT60IIT	ARAJ S	CANORJ60DHC
AKAZOME G	AKAZOG60CTD	ARAKAWA M	ARAJSS60SMS
AKHMANOVA MV	AKHMOV60TAS	ARAKELIAN OI	ARAKAM60NPS
			ARAKOI60HND

A tárgyi tájékoztatás közvetlen eszköze a **t á r g y s z a v a s i n d e x** /4. ábra/. Első tekintetre megállapítható, hogy ez az index egészen különleges szerkezetű. A tanulmányok címeiből rendre kiemelt vezérszavak baloldaltól egyenes oszlopot alkotva sorakoznak alfabetikus rendben egymás alatt. Így a vezérszavak erőteljesen kiemelkednek a mellettük lévő szövegből, keresés nélkül azonnal észrevehetőek, és egyetlen függőleges irányu tekintettel végigfuthatók. De ez az index lényegesen többet akar nyújtani a bibliográfiai kiadványok szokásos indexeinél. Azokban a vezérszavak egymagukban állanak. Hogy valamelyik kulcsszóval jellemzett számos tanulmány közül a kutató számára melyik használható, csak akkor tudható meg, ha az indexben szereplő mutatók segítségével a bibliográfiai részben kikeresgéli a vezérszóval jellemzett összes címleírásokat, és azokból válogatja ki a megfelelőt. Hogy ettől a fáradságos és időtrábló munkától a bibliográfia használói megmeneküljenek, ebben az indexben azt a szellemes újítást alkalmazzák, hogy a vezérszavakat az össz-szövegben szerepeltetve, azaz a hozzájuk oszlatkozó szomszédos szavakkal együtt közlik. Az index valamely helyén tehát a címek nem csupán egyetlen magában álló szava, hanem egy összefüggő rész - ha rövid a cím, akkor teljes egésze - található. Ez a szövegrészlet a szakember számára már nyújt annyi tájékoztatást, hogy elolvasásakor azonnal eldöntheti, érdemes-e kikeresni a bibliográfiai részből a vonatkozó címleírást, vagy pedig a téma érdektelen számára. A címleírások kikeresése az azonosító jelzetek segítségével történik, amelyek a tárgyszavas index minden sora mellett jobb oldalt oszlopba rendezetten állanak.

KEY WORD INDEX

NO CHLORINE CONTENTS OF	ABER-DE-ROSCOFF BROOK IN RELATION TO	AMOUNL-60-POC
METER AT A FREQUENCY OF	ABOUT 130-MC. (GER.)	PUNGEE-60-LMC
PHENOMENA RELATED TO AN	ABRUPT CHANGE OF TEMPERATURE DURING	ROSSAC-60-TPR
SKELETAL MUSCLE IN THE	ABSENCE OF PENETRATING ANIONS.	FALG -60-PRS
	ABSENCE OF PHOSPHATE INTERCHANGES IN	SACKS-60-API
	ABSOLUTE COUNTING OF SULFUR-35.	MERRIS-60-ACS
THE EVALUATION OF DRUG	ABSORPTION. CONSTANT, RATE-LIMITED	NELSOE-60-UEK
ACIDS DURING INTESTINAL	ABSORPTION.	HAGIHM-60-IAA
	X-RAY ABSORPTION ANALYSIS.	KROKOE-60-XAA
UM IN MICA BY INFRA-RED	ABSORPTION ANALYSIS.	LYONRJ-60-OTA
	ABSORPTION AND MOLECULAR STRUCTURE I	KALMOF-60-NAM
	MICROWAVE ABSORPTION AND NUCLEAR ZEEMAN EFFECT	DEPASG-60-NRA
NUCLEAR RESONANCE	ABSORPTION AND REFLECTION SPECTRA.	VOYATE-60-AUL
UM OXIDE. ANTHRACENE.	ABSORPTION AND URINARY EXCRETION OF	KUNIM-60-AUE
	NEW ABSORPTION BAND IN NITRIC ACID AROMA	CHAUJN-60-NAB
N-ROTATION STRUCTURE IN	ABSORPTION BANDS FOR THE CALIBRATION	PHYLEK-60-VSA
REDUCTION OF INTESTINAL	ABSORPTION BY A SYNTHETIC CHEMICAL.	NISSJA-60-RIA
	ABSORPTION CROSS SECTION OF COPPER F	DONADJ-60-ACS
	RATE OF SULFUR DIOXIDE	CHERBA-60-ETR
DIFS ON THE AMINO ACIDS	ABSORPTION FROM THE INTESTINE USING	SUGAWT-60-IAA
	OPTICAL ABSORPTION IN GERMANIUM.	PHILJC-60-OAG
FECTION OF INOSINE ON IRON	ABSORPTION IN RATS.	CHENEB-60-EII
	ABSORPTION INTENSITY OF THE VIBRATIO	HOUALD-60-AIV
	ABSORPTION INTERACTION AND MECHANICA	KORBMV-60-AIM
ELATIONSHIP BETWEEN THE	ABSORPTION MAXIMA AND THE DISSOCIATI	MCCUJD-60-SSC
	ABSORPTION OF 3-METHYL- GLUCOSE PRO	CSAKT2-60-AMG
	RECTAL ABSORPTION OF 6-A- CARBON-14	SPENJA-60-RAC
INTESTINAL	ABSORPTION OF AMINO ACIDS. INTERFER	HAGIHM-60-IAA
INTESTINAL	ABSORPTION OF AMINO ACIDS. ISOTOPIC	SUGAWT-60-IAA
INTESTINAL	ABSORPTION OF AMINO ACIDS. EFFECT O	AKEDOH-60-IAA
ELECTRON SPIN RESONANCE	ABSORPTION OF BORO- ULTRAMARINE.	MATSUY-60-ESR
COMPARISON OF LYMPHATIC	ABSORPTION OF DIHYDRO CHOLESTEROL AN	HAOGV-60-CLA
RESONANT	ABSORPTION OF GAMMA- RADIATION OF HO	SDENEA-60-RAG
ULTRAVIOLET	ABSORPTION OF ISOLATED ETHYLENIC BON	ELLIPS-60-UAI
	ABSORPTION OF LIGHT BY COMPLEX MOLEC	KUBAS1-60-ALC
T OF BITAMIN B-6 ON THE	ABSORPTION OF L- AMINO ACIDS THROUGH	AKEDOH-60-IAA
DIGESTION AND	ABSORPTION OF PROTEIN BY NORMAL MAN.	CRANCW-60-DAP
CORRECTION OF SAMPLE	ABSORPTION OF RADIOACTIVITY.	BERSSA-60-CSA
	INFRARED ABSORPTION OF SUBSTITUENTS IN HETERO	KATRAR-60-IAS
REMENT OF THE SPEED AND	ABSORPTION OF ULTRASOUND IN MELTS AT	BESSMV-60-AMS
ELECTRON TRANSFER AND	ABSORPTION SPECTRA OF COMPLEXES.	AINSVS-60-ETA
	INFRARED ABSORPTION SPECTRA OF PRODUCTS OF CA	HOFMAN-60-IAS
	INFRARED ABSORPTION SPECTRA OF UREA- HYDROCAR	FISCPH-60-IAS
	ABSORPTION SPECTRA OF OXIMES FROM AC	DAVEJS-60-ASO
	INFRARED ABSORPTION SPECTRA OF SOME FOURTH GR	HENRMC-60-IAS
PERATURE ON ULTRAVIOLET	ABSORPTION SPECTRA AND ITS RELATION	ITOM -60-ETU
F THE ALKALINE EARTHS.	ABSORPTION SPECTRUM OF BARIUM VAPOUR	GARTWR-60-UEA

4. ábra

Egy tanulmány témája - pontosabban szólva címe - annyi helyen szerepel a tárgyszavas indexben, ahány vezérszó emelhető ki a címből. Minden olyan szó, mely tárgyi szempontból jelentősnek minősül, bekerül az indexbe. Nincsenek azonban felvéve a különösebb fontossággal nem bíró, a semmitmondó általános szavak, mint "eljárás," "kutatás", "módszer" stb. Mellőzik természetesen azokat a szavakat is, amelyek a címnek csupán grammatikai vagy stíláriai teljességéhez tartoznak, de tárgyi vonatkozás szempontjából jelentéktelenek /névelők, kötőszavak, határozószavak, segédigék stb./.

A kiadványnak ez a szerkezete, bibliográfia-technikai ujitásai, valamint gépi uton történő automatikus előállítás, amelyet a következőkben ismertetünk, Hans Peter LUHN-nak, a kiváló dokumentáció-technikai kutatónak és feltalálónak egyik legújabb találmánya nyomán készül. Ő dolgozta ki a "keyword-in-context indexing" /KWIC-Indexing/ módszert, azaz az olyan indexek készítésének eljárását, amelyeknél a vezérszavak nem önmagukban állanak, hanem a hozzájuk tartozó szövegrészlettel együtt. Az ő találmánya az az eljárás, amely szerint a címleírások rendezetlen adathalmazából az elektronikus adatfeldolgozógéppel m i n d e n e m b e r i k ö z r e m ű k ö d é s nélkül az előbbieken ismertett bibliográfia állítható elő. Megjegyezzük, hogy a Luhn-féle eljárás nem korlátozódik az ilyen összetételű bibliográfiák készítésére, azzal más szerkezetű bibliográfiai produktum vagy indexféleség is előállítható.

A publikáció előállítási munkájának első menete, amely egyúttal az egyedüli emberi tevékenység, a kiadványba felveendő tanulmányok címeinek a beérkező folyóiratszámokból lyukkártyákra való kiírása. Közbevetőleg meg kell jegyeznünk, hogy amint a mindenféle betűtipust olvasó gép problémája, amellyel jelenleg számos kutatóintézetben foglalkoznak, megoldást nyer, erre az emberi tevékenységre sem lesz szükség. Minden cikkről egy kártyasorozat készül, amelynek külön kártyáira kerülnek a szerzők nevei, a cím, az impresszum-adatok, a folyóirat neve. A hónap folyamán beérkező folyóiratokból e kártyasorozatok folyamatosan készülnek, úgy hogy a következő hónap első napjára készen is van az egész bibliográfiai anyag kártyagyűjteménye. A gyűjteményt a kártyák elkészültének sorrendjében lehet tárolni, rendezése nem szükséges. A kártyagyűjtemény adatainak feldolgozása azzal kezdődik, hogy egy konverter átteszi azokat mágneses szalagra, amely az IBM 704 elektronikus adatfeldolgozó gép bemenetét, inputját képezi. A gép úgy van programozva, hogy ebből az adattömegből állítsa elő a publikáció teljes szövegét, mind a négy részét.

Először is megalkotja, és hozzásatolja minden címleíráshoz az azonosító jelzetet. Majd a címleírásokat e jelzetek szerint sorbarendezve előállítja a bibliográfiai részt.

Azután a címleírásokból kiírja az ö s s z e s s z e r z ő k neveit a vonatkozó azonosítási jelzetekkel. Ennek az anyagnak rendezésével elkészíti a szerzőnevek indexét.

A feldolgozás alá első folyóiratállomány teljes névsorát a gép egyik memóriájában állandó jelleggel tárolják. A gép a címleírásokban szereplő folyóiratneveket e névsorban megkeresi, és csillaggal

jelöli. Ezzel kész a folyóiratjegyzék.

A legérdekesebb művelet a tárgyszavas index elkészítése. E célból a gép a tanulmánycímek szövegeinek minden egyes szavát összehasonlítja az ún. közönséges, azaz a tárgyi szempontból nemlényeges szavakkal az egyik mágneses memóriában tárolt jegyzékével. Ez a szógyűjtemény 960 angol szót tartalmaz. A címben előforduló minden olyan szó, amely a jegyzékben nem található, jelentős szónak minősül, és a tárgyi index vezérszava lesz. Miután így a gép meghatározta minden tanulmány, illetve minden címeírás számára a vezérszavakat, következik a címnek földarabolása, azaz ama szövegrésznek kimetszése a cím egészéből, amelybe iktatva szerepel a vezérszó az indexben. Az index minden sora 75 pozíciót /betűhelyet/ tartalmaz. Ebből 13 pozíció az azonosító jelzetre esik, 2 pozíciónyi hely az azonosító jelzetet elválasztó térközre. A vezérszó és csatlakozó szövegrésze számára 60 pozíciónyi terjedelem marad. Ezen belül a vezérszavak a 25-ik pozíciónál kezdődnek. Ez biztosítja, hogy amikor majd a nyomtatott szövegben az index egyes sorai egymás alá kerülnek, a vezérszavak egyenes oszlopban álljanak. Ennek a pozícióeloszlásnak figyelembe vételével készíti el a gép a tanulmány-cimből választott vezérszavak mindegyikéhez a hozzátartozó címmetszetet.

Hogy ez a művelet - amely a kiadvány leglényegesebb részének előállítási művelete - olvasóink előtt világos legyen, egy példával illusztráljuk. A publikáció 3-ik /júliusi/ számának bibliográfiai részében a 109-ik oldalon található magyar szerzők következő tanulmánya:

Varga E
Jokay J

Koeber A
Szilágyi T

Kovacs T

Differentiation of myosin preparations extracted from various types of muscles on the basis of their antigenic properties
Arch.Biochem.Biophys., 88, 179-80 /1960/.

A leírt eljárás szerint készült azonosítási jelzete:

VARGAE-60-DMP

A cím szövegéből kiemelt jelentős szavak:

myosin
extracted
muscles
antigenic

E vezérszavakhoz tartozó címmetszetek:

Differentiation of myosin preparations extracted from v
of myosin preparations extracted from various types of musc
d from various types of muscles on the basis of their antige
s on the basis of their antigenic properties.

Amint látható, a gép mechanikus munkája, de éppen pontos munkája következtében egyes szavak kettévágódhatnak, a sorok elején és végén szócsonkok képződhetnek. Ez azonban legfőljebb szövegesztétikailag hat talán furcsának és szokatlannak, de nincs különösebb jelentősége, mert a közölt szövegrészlet elég terjedelmes ahhoz, hogy megérthető információt nyújtson.

Amikor a kiadványnak mind a négy része a gép memóriájában elkészült, a végleges szöveget az adatfeldolgozó géphez csatlakozó IBM 407-es gyorsműködésű leírógép percenként 150 soros teljesítménnyel végleges nyomdakész formában automatikusan leírja. A leírt szöveget pedig gyorsnyomtató berendezés automatikusan sokszorosítja.

Befejezésül a kiadvány előállításának üteméről közlünk néhány érdekes adatot. A teljes és végleges szövegnek a lyukkártyákra írott oimfelvételek tömkelegéből való előállítását az IBM 704-es elektronikus adatfeldolgozógép 12 percnél valamivel rövidebb idő alatt végzi el. A szövegnek a memóriából való kiírása, valamint a csatlakozó gyorsnyomtató munkák 18-20 órát igényelnek. Ehhez jön még a szintén automatizált expedálás. Mindez összegezve azt jelenti, hogy a nyers és rendezetlen adathalmazból a kb. 120-130 oldalas hibátlan kivitelű nyomtatott bibliográfiai publikáció egyetlen nap alatt készül el, és hozható postakész állapotba. De ne gondoljuk, hogy ez már a végső határt jelenti. A lap kiadója közölte, hogy amennyiben szükségessé válik, legújabb berendezések alkalmazásával az előállítás idejét még tovább tudja csökkenteni.

dr.Orosz Gábor

+ + +

Irodalom:

Luhn, H.P.: Keyword-in-context index for technical literature.
Yoktown Heights, N.Y., 1959. 16 p.

"Electronic editor" speeds new technical data to scientists.
Cleveland, 1960. 6. p.

Chemical Titles c. folyóirat eddig megjelent számai.

+ + +

Orosz, G.: Eine mit elektronischen Maschinen verfertigte chemische Bibliographie.

Die unter dem Titel "Chemical Titles" neuerdings erschienene bibliographische Publikation teilt das bibliographische Verzeichnis der veröffentlichten chemischen Zeitschriftenartikel mit. Es wird darin der Inhalt von 560 Zeitschriften bearbeitet und der Umfang beträgt pro Heft 110-130 Grossformat-Seiten.

Das Ziel der Publikation ist, den Inhalt der aus den verschiedensten Teilen der Welt in einem gegebenen Monat einlaufenden

Zeitschriften schon in den ersten Tagen des darauffolgenden Monats vollständig ausgewertet den Forschern zur Verfügung zu stellen. Diese Zielsetzung konnte durch Anwendung eines neuen Verfahrens erreicht werden: die Veröffentlichung wird mit Hilfe der bisher noch unerreicht schnellen Arbeit einer automatischen elektronischen datenverarbeitenden Maschine verfertigt. Die hier behandelte bibliographische Veröffentlichung ist jedoch nicht nur durch ihre neue Fertigungsweise, sondern auch in ihrer Struktur neuartig: die Hefte gliedern sich in vier Teile: Verzeichnis der bearbeiteten Periodika, Bibliographie der Zeitschriftenartikel, Autoren-Verzeichnis und Sachverzeichnis.

Die Struktur, die besonderen bibliographisch-technischen Neuerungen, sowie die automatische Bearbeitung mit mechanischen Mitteln wurde durch die Erfindung von Hans Peter Luhn ermöglicht. Er arbeitete das Verfahren "keyword-in-context-indexing" aus. Das ist eine Bearbeitungsmethode von Verzeichnissen, bei welchen die Stichwörter nicht allein, sondern mit den ihnen zugehörigen Textteilen zusammen stehen. Die elektronische Maschine ermöglicht die Einordnung einer grossen Anzahl von Titeln und Daten in schnellster Zeit.

Der gesamte und vollständige Text der "Chemical Titles" wird auf Grund der Vorher auf Lockkarten geschriebenen und ungeordneten Titelangaben, mit Hilfe der elektronischen datenverarbeitenden Maschine IBM 704 in weniger als 12 Minuten verfertigt. Das Abschreiben des Textes aus dem "elektronischen Gedächtnis", sowie die darauffolgenden schnellen Druckerarbeiten benötigen 18-20 Stunden. Das 120-130 Seiten umfassende bibliographische Verzeichnis wird also in einem Tag versandbereit verfertigt.

+ + +